

Menšiny

Právní ochrana menšin

- 17. a 18. století – souvisela s ochranou náboženských menšin, konkrétní skupina na konkrétním území, tolerance nikoliv rovnoprávnost
- 19. století – Balkán (po rozpadu Osmanské říše)
- Do 1. světové války neexistoval celosvětový systém ochrany menšin

- 1915 tzv. **kongresy potlačených národů**
  - právo na sebeurčení národů ≠ právo na samostatný stát

- **Společnost národů**
  - menšinová otázka nedeklarována
  - konec SN – 30. léta 20. století; oficiálně 1946
=> zánik smluv na ochranu menšin

- **1919 pařížská mírová konference**
  - hranice nových států
  - 10. 9. 1919 malá smlouva saint-germainská → hranice a národy bývalého Rakouska-Uherska

- **1922-3 konference v Lausanne**
  - Řecko x Turecko

- **1945 Organizace spojených národů**
  - hlavní sídlo v NY
  - 193 členských zemí
  - 9 hlavních cílů

- **Rámcová úmluva o ochraně národnostních menšin**
  - příslušníci menšin musí respektovat vnitrostátní právní řád a práva ostatních
  - aplikační přednost před zákonem
- **Úmluva o odstranění všech forem rasové diskriminace**
- **Mezinárodní pakt o občanských a politických právech**
- **Úmluva o ochraně lidských práva základních svobod**

Národy v Habsburské monarchii

- Dominantní pozice Němců
- Vztah Čechů a Němců:
  - do konce 18. století slabá pozice Čechů
  - přelom 18. a 19. století národní obrození
  - od 2. poloviny 19. století obavy Němců o pozici => zhoršování vztahů
  - 1905 moravský pakt → dvě národnostní kurie, rozdělení mandátů podle národností
- Sčítání lidu: od 1880 rubrika jazyk (obcovací, mateřský) = národ(nost), možný pouze jeden

Menšiny v ČSR

- Národ(nost)ní menšina = jazyková menšina
- Němci – komplikovaný vztah, odmítání příslušnosti k českému státu
- Maďaři (a „maďaroni“) – spor o území, boje → negativní postoj státu
- Poláci – spor s Polskem o Těšínsko, boje → chladné, ale korektní vztahy
- Rusíni – otázka autonomie Podkarpatské Rusi

- Ústava z r. 1920 – národ ani národnost nespecifikovány; národní; právo sebeurčení pro národy nikoliv menšiny
  - Hlava VI. Ochrana menšin národních, náboženských a rasových (§128-134):
    - označení národní záměrné
    - volné užívání všech jazyků x možnost omezení z důvodu veřejného pořádku a bezpečnosti
    - menšinové školství
    - zákaz násilného odnárodňování
- Hanobení národa nebo národní menšiny, státní občanství

- Sčítání lidu 1921:

- národnost není vázána na jazyk

65,5% Čechoslováci (z toho Slováci 14,5%)

23,3% Němci

5,6% Maďaři

3,4% Rusíni a Rusové

1,3% Židé

0,5% Poláci

0,06% cikáni

- 1927 Zákon o potulných cikánech
  - pôvodne sociální s etnickým přesahem
  - cikánské legitimace a kočovné listy

Menšiny u nás po r. 1945

- Odsuny kolaborantů, politicky nepřijatelných
- Po únoru 1948 Československo společný stát Čechů a Slováků, menšiny nedeklarovány
- Činnost spolků omezena, kontrolována
- K různým etnikům různý přístup
- V roce 1968 ústavní zákon č. 144 – čtyři národnostní menšiny: Němci, Maďaři, Poláci, Ukrajinci (Rusíni)
- Neexistence státních institucí pro řešení problémů menšin

Menšiny u nás po roce 1989

- Sčítání lidu v r. 1991 – některé národnosti poprvé
- Zákon č. 273/2001 Sb.
  - příslušník národnostní menšiny = občan ČR
  - jazyk menšiny v úřední komunikaci, volby, veřejná označení, příjmení, vzdělávání, šíření
  - sdružování
  - udržování kultury
  - účast na řešení záležitostí
- Rada vlády pro národnostní menšiny
- Dům národnostních menšin v Praze
- Koordinátoři pro národnostní menšiny – kraje, města

- V současnosti 14 národnostních menšin
Bělorusi, Bulhaři, Chorvaté, Maďaři, Němci,
Poláci, Romové, Rusi, Rusíni, Řekové, Slováci,
Srbové, Ukrajinci, Vietnamci
- Sčítání lidu, domů a bytů 2011
  - zahrnuje osoby s „obvyklým pobytem v ČR“
  - statistika nemusí odpovídat skutečnosti =>
kvalifikované odhady (spodní a horní hranice)
  - možnost dvojí národnosti
  - národnost ne jen podle národnostních menšin

- národnost česká, moravská a slezská
(majorita)

celkem	10 436 560	česká a romská	7 026
česká	6 711 624	česká a slovenská	17 666
moravská	521 801	česká a moravská	99 028
slezská	12 214	česká a slezská	4 361
slovenská	147 152	česká a polská	2 804
polská	39 096	česká a německá	6 158
německá	18 658	česká a židovská	278
romská	5 135	moravská a romská	113
maďarská	8 920	moravská a slovenská	1 650
ukrajinská	53 253	moravská a slezská	4 567
ruská	17 872	moravská a polská	152
rusínská	739	moravská a německá	292
bulharská	4 999	moravská a židovská	10
rumunská	1 921	slezská a slovenská	43
řecká	2 043	slezská a polská	250
vietnamská	29 660	slezská a německá	113
albánská	673	slezská a romská	5
chorvatská	1 125	slezská a židovská	3
srbská	1 717	slovenská a romská	573
běloruská	2 013	slovenská a maďarská	445
čínská	3 212	neuvedeno	2 642 666
moldavská	2 929		
mongolská	3 735		
židovská	521		

- Kulturní aktivity:
  - spolky a organizace jednotlivých národností bez ohledu na státní příslušnost, států, bývalých států, regionů
  - festivaly, pravidelné akce (Brno: Babylonfest, Den národnostních menšin)

Literatura

- Petráš, René: Menšiny v meziválečném Československu. Právní postavení národnostních menšin v první Československé republice a jejich mezinárodněprávní ochrana. Praha: Karolinum, 2009.
- Gabal, Ivan a kolektiv: Etnické menšiny ve střední Evropě. Konflikt nebo integrace. Praha: G plus G, 1999.
- Bittnerová, Dana – Moravcová, Mirjam: Etnické komunity v české společnosti. Praha: Ermat, 2006.
- Bittnerová, Dana – Moravcová, Mirjam: Etnické komunity v kulturním kontextu. Praha: Ermat, 2008.
- Bittnerová, Dana – Moravcová, Mirjam: Etnické komunity v kulturní a sociální různosti. Praha: FHS UK, 2010.
- Bittnerová, Dana – Moravcová, Mirjam: Etnické komunity. Integrace, identita. Praha: FHS UK, 2011.
- Bittnerová, Dana – Moravcová, Mirjam: Etnické komunity. Kontinuita kulturní reprodukce. Praha: FHS UK, 2012.
- Sokolová, Gabriela a kolektiv: Soudobé tendence vývoje národnostní v ČSSR. Praha: Academia, 1987.

- Rada vlády pro národnostní menšiny. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/ppov/rnm/historie-a-soucasnost-rady-15074/>
- Český statistický úřad. Dostupné z: <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=statistiky&filtr=G~F M~F Z~F R~F P~ S~ null #katalog=31428>
- Cizinci 3. zemí se zaevidovaným pobytem na území České republiky a cizinci zemí EU + Islandu, Norska, Švýcarska a Lichtenštejnska se zaevidovaným pobytem na území České republiky. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/cizinci-s-povolenym-pobytem.aspx>